

habljenci, grešniki, če jim poljubiš usta ... Vsi ti, če jim poljubiš usta, postanejo Kristus, Odrešenik." Močne besede. Tako močne, da odložiš knjigo, ki jo bereš in ostaneš nekaj časa brez besed, brez diha; ganjen, ker čutiš, da se te je Gospod dotaknil z isto močjo kot se je v svojem duhu dotaknil pisatelja, ki je "znano temo", zapisal na čisto nov, neklišeski način.

Popolnoma neklišeski je pisatelj tudi v odnosu Sv. Frančiška in sv. Klare, ko razlaga skrivnosti, ki so se dogajale med dvema velikima duhovoma. Duhovoma, ki sta šla skozi boje čez telesnost, da bi dosegla tako stanje duha, v katerem bosta resnično združena v Njem, ki edini osvobaja. Eros in Agape. Duši, ki sta sposobni komunicirati tudi onkraj besed. Dopolnjevala sta se kot oboka mavrice. Klara, potem ko jo Frančišek obleče v raševino in ko ji odstriže lase, vstopi v vrsto Frančiškovih bratov in ustanovi svoj red. Medtem ko ga ona ni nikoli razočarala, ga bratje, katerih število je naglo naraščalo, velikokrat razočarajo; upirajo se in odmikajo od prvotnih poti. Frančišek je ranjen. Ranjen v duši in na telesu. Njegova molitev je še bolj goreča: *"Sveta milostljiva gospa Ljubezen, najstarejša Gospodova hči, k tebi vzdigujem roke, usliši me! Razširi naša srca, da bodo zaobjela vse ljudi, dobre in hudobne; da bodo zaobjela vse živali, divje in krotke, vsa drevesa, rodovitna in neplodna, vse kamnine, reke in morja. Vsi smo bratje, vsi*

otroci istega očeta in vsi romamo po isti cesti nazaj domov, vsi se vračamo v hišo svojega Očeta."

Za temi besedami je možno zaslutiti vso veličino duha, ki jih je izgovoril, vso subtilnost in predanost. Isto in še večjo predanost srečamo, ko premaga smrt, ko ji reče: sestra smrt, ki ji nihče živ ne uide. Bolj ko njegova luč ugaša, več hvale poje Gospodu. "Hvaljen, moj Gospod v sestri Luni in zvezdah, v bratu Vetru in zraku, v naši sestri Vodi, v našem bratu Ognju, v naši sestri in materi Zemlji "...

Umira s Kristusom, ves preboden z njegovimi ranami. Ves njegov. Z Njim tudi vstaja. Preden umre, izpove še zadnjo modrost, ki bi jo sv. Pavel gotovo imenoval norost križa: *"Kdor živi z volkovi, mora biti volk, ne pa jagnje. To si rekel, bratec Leon, to govorijo vsi razumni ljudje. Toda meni je Bog pustil neko norost, novo norost, pa pravim: 'Kdor živi z volkovi, naj bo jagnje, ki ga pojedo! Kako se imenuje tisto nesmrtno, ki biva v naši notranjosti?'"*

"Duša."

"Te, bratec Leon, ni moč pozreti."

Bralec romana pa na koncu svoje bralske izkušnje z veseljem dodaja: "Duha tega romana, potem ko si ga enkrat prebral, ni moč ugasiti. Njegova izpovednost je silna in stopa tja onkraj; daleč v brezčasje in brezpostorje. Spregovori nam tja, kamor nam spregovori vsa velika literatura: na srce.

Zdenka Sušec

Marjan Tomšič
Grenko morje:
roman o
Aleksandrinhah
Ljubljana : Kmečki glas,
2002

"Če pustiš doma svojega dojenčka, in ko prideš sem, dojiš enega tujega, mu daješ svoje mleko, svojo kri, svoje življenje, in traja to dve leti, tudi več, in si mu potem še varuška nekaj let, in ko se po petih letih vrneš domov, te tvoj lastni otrok ne pozna in ti njega tudi ne. Gledata se kot tujca ..."

Kdo so bile Aleksandrinke? Fenomen "šandrink" je dobro znan na Primorskem, predvsem na Goriškem. S svojo študijo pa ga je pred leti tudi širši slovenski javnosti temeljito predstavila Dorica Makuc; zbrala je pričevanja še živčih Aleksandrinh in pregledala dokumentacijo redovne skupnosti šolskih sester, ki so v Aleksandriji in Kairu moralno in praktično skrbele za slovenske žene in dekleta. Aleksandrinke so bile preproste kmečke ženske, ki so začele v naglo razvijajoči se Egipt odhajati v sredini 19. stoletja. V tujini so služile kot "višje služkinje", dojlje, vzgojiteljice, sobarice in so bile med bogatimi angleškimi, francoskimi in arabskimi družinami zelo iskane. Poznali so jih pod imeni "les Goriciennes, les Slovenes." Svojim družinam so pošiljale težko prisluženi denar, v najbolj žalostnih primerih pa se nekatere, potem ko niso mogle več slu-

žiti, niso imele kam vrtniti. Za številne so na stara leta skrbeli celo njihovi bivši varovanci.

Tomšičev roman o življenju Aleksandrink je pretresljiva zgodba treh žensk, Merice, Ane in Vande, ki zapustijo znano kmečko življenje in odidejo na tuje, v neznano Afriko, v Egipt. Najbolj izdelan je lik Merice, mlade matere, ki odhaja v Egipt za dojiljo. Zgodbam treh glavnih junakinj se pridružujejo zgodbe Aleksandrink, ki jih glavne junakinje srečujejo v novem svetu. *Roman o Aleksandrinkah* je tudi plod temeljitega študija ohranjenih dokumentov in ustnih virov. Tako so vse opisane zgodbe so na nek način resnične, čeprav nam pisatelj zagotavlja, da je vsaka podobnost z resničnimi osebami

le plod naključja. Pisatelj slika njihovo trpljenje ob odhodu, bivanju v tujini in potem spet vračanju domov, z nenavadno občutljivostjo in darom za življenje v človekovo dušo.

Vračanje Aleksandrink ni povezano le s fizično potjo domov. Doma se morajo številne spopasti s predsodki, ki so se medtem nabrali v glavah njihovih najbližjih. Omenjeni problem obravnava že France Bevk v *žerjavih*: "... O njih (o Aleksandrinkah) so se širile najrazličnejše govorice. Šepetajoče, občudujoče, obrekujoče. Nihče ni vedel o njih kaj natančnega. Le eno je bilo jasno: prislужile so si denarja. To je vse opravičilo, zagrnilo s plaščem prizanesljivosti in pozabljenja ..." Nekateri Tomšičeve Aleksandrinke osta-

nejo za vedno razpete med dva povsem različna svetova.

Tomšičeve junakinje so, tudi v njegovem zgodnejšem romanu Šavrinke, v bitki s težkim življenjem, zmagovalke. Dan za dnem z vztrajnim, že skoraj ne-logičnim živlenskimi optimizmom ohranjajo, kar se ohraniti mora. Lahko bi postale žrtve, toda čeprav so na videz povsem nemočne, so notranje neomajne. Med ženskami, ki jih povezujejo skupne usode, se spleta nevidna solidarnost. "Človek je res kot žival. Še dosti več kot žival. Kaj vse prenese človek, kaj vse ..." Tomšičeve ženske smejo tožiti, saj vedo, da je to njihova edina tolažba, ki jim daje moč, da ostajajo ohranjevalke življenja ...

Martina Podberšič Smrdel